

Historia Koniecpola

Historia Koniecpola zaczyna się 29 XII 1443 roku w mieście Budzie, gdzie król Polski Władysław, zwany później Warneńczykiem, na prośbę Przedbora z Koniecpola wydał akt lokacyjny dla miasta. Dokument ten nadawał miastu prawo niemieckie w odmianie średzkiej, a jego licznych mieszkańców obdarzał wieloma przywilejami.

Na przestrzeni wieków dobra koniecpolskie pozostawały w rękach rodu Koniecpolskich. Aby miasto mogło rozwijać się pod względem gospodarczym i społecznym, panujący kolejno królowie nadawali miastu przywileje, które powodowały rozwój handlu oraz napływ nowej ludności. Okres wysokiej prosperity dla Koniecpola to wiek XVI. Licznych przywilejów udzielił miastu w tym czasie bracia Mikołaj i Stanisław Przedborowie, dziedzice Koniecpola. Dokument z 11 lutego 1557 roku nadawał ludności miasta pewne prawa i swobody obywatelskie, narzucając zarazem obowiązki względem dziedzica. Widoczny jest rozwój handlu i rzemiosła, a nawet przemysłu metalurgicznego. W 1559 roku Koniecpol otrzymuje następny przywilej. Dokument wydany przez króla Polski Zygmunta Augusta zezwala miastu na pobór mostowego oraz potwierdza prawo do organizowania w Koniecpolu jarmarków. Po roku 1559 prawdopodobnie założono w Koniecpolu cechy, czyli bractwa kupieckie oraz rozwinął się handel zbożem. Przywileje wydane przez Zygmunta Augusta w 1600 roku zostały potwierdzone przez króla Zygmunta III. Około roku 1610 następny właściciel Koniecpola - hetman Stanisław Koniecpolski ustanowił cechy: kowalski, stolarski, szewski, krawiecki, rzeźnicki oraz konwisarski, sukienniczy i kotlarski. Dzięki hetmanowi w XVII wieku funkcjonowała prawdopodobnie w Koniecpolu kolonia akademicka, która miała być podporządkowana Akademii Krakowskiej.

W XVIII wieku w Koniecpolu pojawiają się Żydzi za sprawą Stanisława Koniecpolskiego. Hetman, chcąc doprowadzić do szybkiego rozwoju miasta, udzielał ludności żydowskiej licznych przywilejów, co doprowadzało do częstych konfliktów z miejscową ludnością.

Kolejne przywileje dla miasta zostały wystawione przez króla Jana Kazimierza [1649 rok] zwalniały miasto od kwaterunku wojsk oraz (lata 1658 i 1659) od wszelkich powinności na rzecz władcy ze względu na zniszczenia dokonane w czasie wojny ze Szwedami. Podobnie postąpił następny król Jan III Sobieski w 1673 roku, zwalniając ludność koniecpolską od wszelkich ciężarów i powinności ze względu na zniszczenia dokonane w czasie wojny. Dnia 21 listopada 1708 roku miała miejsce na terenie Koniecpola krwawa bitwa między stronnikami Leszczyńskiego pod wodzą Jana Potockiego - hetmana wielkiego koronnego, a obrońcami Augusta II pod wodzą Jana Rybińskiego i Ludwika Pocięja. Jednak nie tylko zniszczenia wojenne powodowały upadek miasta. Zmorą Koniecpola były także zarazy pojawiające się w mieście co kilka lat oraz pożary zwartej, drewnianej zabudowy rynku.

Ostatnim przywilejem królewskim dla miasta Koniecpola był dokument wydany w 1774 roku przez ostatniego króla Polski Stanisława Augusta, potwierdzający istnienie jarmarków w mieście. Kryzys jaki zarysował się w połowie XVII wieku przyczynił się do upadku znaczenia Koniecpola, co spowodowało, że w XVIII wieku Koniecpol spadł jedynie do roli ośrodka administracyjnego rozległych dóbr ziemskich. Po bezpotomnej śmierci ostatniego z rodu Koniecpolskich - Jana Aleksandra, na mocy testamentu Koniecpol przechodzi w ręce krewnych, Aleksandra i Franciszka Walewskich. Bracia Walewscy sprzedają za bezcen zadłużony majątek podstawionemu przez Jerzego Aleksandra Lubomirskiego - Aleksandrowi Walewskiemu. W rzeczywistości majątek przechodzi w ręce Lubomirskich. W 1754 roku dobra koniecpolskie nabywa od Lubomirskiego Michał Czapski - wojewoda malborski, a następnie w 1778 roku w posagu przechodzą one w posiadanie rodziny Potockich. Dzięki gospodarności rodu Potockich na przestrzeni lat 20 - tych i 30 - tych XIX wieku nastąpiło ożywienie gospodarcze w mieście.

W 1827 roku Potoccy zaczęli tworzyć w mieście przemysł hutniczy, uruchamiając zakłady hutnicze. W 1833 roku zmodernizowano zakłady hutnicze, otwierając w Koniecpolu jedną z pierwszych na terenie Królestwa Polskiego pudlingarnię na wzór angielski z inicjatywy Banku Polskiego. Plan budowy pieca pudlarskiego opracował Fryderyk Wilhelm Lempe - naczelnik Wydziału Górnictwa, przy pomocy Henryka Lubieńskiego. Budowę pieca nadzorował Wojciech Krygar. Pudlingarnia koniecpolską była spółką prywatną. W skład spółki wchodził: Michał Potocki - właściciel Koniecpola, Wojciech Krygar, Antoni Lipski oraz Jan i Wojciech Kubickowie. O wyborze Koniecpola na siedzibę nowego zakładu hutniczego zadecydowały jego warunki miejscowe, a szczególnie możliwość pozyskania napędu hydraulicznego o dużej mocy. Plan budowy pieca pudlarskiego w Koniecpolu wchodził w skład dużej inwestycji, mającej na celu rozbudowę rządowych zakładów górniczo - hutniczych, planującej zarazem włączenie do tej inwestycji

prywatnych zakładów. W drugiej połowie XIX wieku zakład hutniczy w Koniecpolu zaczął przeżywać długotrwały kryzys, spowodowany zastojem w hutnictwie. Spółka została rozwiązana, a zakłady przeszły całkowicie w ręce Potockich. W latach 90 - tych XIX wieku zakłady hutnicze przekwalifikowane zostały na walcownię miedzi.

W 1838 roku w pobliskim Chrząstowie podjęła produkcję cukrownia. Była ona jedną z pierwszych w ówczesnej guberni piotrkowskiej, a także jedną z pierwszych w kraju.

W okresie powstania styczniowego w 1863 roku Koniecpol i okolice były terenem licznych walk powstańczych. Walczyły tu oddziały Józefa Oksińskiego i Zygmunta Chmieleńskiego, a ludność miejscowa brała aktywny udział w walkach oraz udzielała pomocy rannym powstańcom leczonym w koniecpolskim szpitalu.

Dnia 25 maja 1863 roku oddział powstańczy kpt. Józefa Oksińskiego stoczył trzygodzinną bitwę z oddziałami rosyjskimi nad Pilicą w Koniecpolu. Poległo 18 powstańców, a 30 zostało rannych. Najciężej rannych hospitalizowano w miejscowym szpitalu, skąd zabrano ich do niewoli carskiej. W walkach zginęło pięciu mieszkańców Koniecpola.

W następnych miesiącach 1863 roku oddział powstańczy płk. Zygmunta Chmieleńskiego stoczył dwie duże bitwy oraz dwie potyczki w okolicy Koniecpola: 27 lipca na polu między Załężem i Rudnikami (zginęło 28 powstańców), 17 sierpnia i 24 października w Białej Wielkiej, 30 września pod Mełchowem. Rannych żołnierzy przywożono do szpitala w Koniecpolu, wielu z nich zmarło i zostało pochowanych na miejscowym cmentarzu.

W bitwie pod Mełchowem ranny został młody podoficer Adam Chmielowski. Leczony był w szpitalu koniecpolskim przez dr. Władysława Florkiewicza. Po amputacji nogi i hospitalizacji Adam Chmielowski wyjechał z Koniecpola.

Młody podoficer to późniejszy Brat Albert, założyciel dwóch zgromadzeń "Braci Albertynów" i "Sióstr Albertynek", który 22 czerwca 1983 roku uznany został przez papieża Jana Pawła II za błogosławionego.

Władze carskie, chcąc ukarać Polaków za udział w powstaniu, postanowiły zlikwidować resztki autonomii w Królestwie Polskim. 338 miast Królestwa Polskiego zamieniono na osady. Represje te nie pominęły Koniecpola. W 1870 roku Koniecpol utracił prawa miejskie. Przywrócono je dopiero w 1927 roku. Szczególnie korzystne warunki dla rozwoju miasta zaistniały w 1903 roku, gdy uruchomiono linię kolejową łączącą Kielce z Częstochową. W okresie międzywojennym nie zaszły w mieście poważne zmiany.

1 września 1939 roku Rzesza Niemiecka rozpoczęła działania wojenne przeciwko Polsce. Koniecpol znalazł się w obszarze działań operacyjnych armii "Kraków" gen. bryg. Antoniego Szyllinga, a z drugiej strony Grupy Armii Południe gen. płk. Gerarda von Rundstedta. Wojna dotarła do Koniecpola 3 września w niedzielę. Po rozbiciu oddziałów 7. dywizji piechoty gen. bryg. Janusza Gąsiorowskiego i Krakowskiej Brygady Kawalerii gen. bryg. Zygmunta Piaseckiego, dowództwo niemieckie planowało uchwycić mosty na Białce w rejonie Lelowa i rozwinąć natarcie w kierunku Koniecpola. Po zajęciu Lelowa czołówka 3. dywizji lekkiej gen. mjr. Kuntzona skierowała się na północ do Koniecpola i zajęła go bez walki.

4 i 5 września w czasie pobytu w Koniecpolu żołnierze niemieccy zamordowali 13 osób, a 5 września za ostrzelanie taborów niemieckich przez samolot polski w Chrząstowie i Koniecpolu Niemcy przeprowadzili pacyfikację Chrząstowa. Spalono kilkadziesiąt gospodarstw w północnej części wsi i zabito 22 osoby.

11 grudnia 1939 roku do Koniecpola przybyło ponad 1000 osób wysiedlonych z Poznania i Wrześni. Rozmieszczono je w mieście i okolicznych wsiach. Operacja ta trwała do lutego 1940 roku. 7 października 1942 roku wywieziono do obozów koncentracyjnych z Koniecpola i okolic wszystkich Żydów. W ten sposób liczba mieszkańców miasta zmniejszyła się o około 30 %. Łącznie wywieziono 1486 osób.

Mieszkańcy Koniecpola i Chrząstowa od początków okupacji włączyli się do organizowania ruchu oporu. Byli członkami Służby Zwycięstwa Polski, Związku Walki Zbrojnej, a następnie Armii Krajowej oraz Batalionów Chłopskich. Przez całą okupację w Koniecpolu i Chrząstowie działała placówka największego oddziału partyzanckiego Armii Krajowej w powiecie włoszczowskim "Marcina" - Mieczysława Tarchalskiego.

Koniecpol został wyzwolony w czasie wielkiej ofensywy wojsk radzieckich 15. stycznia 1945 roku. Po zakończeniu

wojny nastąpił w mieście rozwój przemysłu i drobnej wytwórczości. W 1953 roku uruchomiono Koniecpolskie Zakłady Płyt Pilśniowych. Zakład zbudowano w oparciu o projekt i urządzenia produkcji szwedzkiej. Od 1955 roku Zakłady rozpoczęły eksport płyt za granice kraju. W latach 1957 - 60 nastąpiła rozbudowa zakładów, uruchomiono dwa nowe ciągi płyt twardych.

1 lipca 1968 roku dla zabezpieczenia technicznego produkcji KZPP powstały Zakłady Remontowo - Montażowe przemysłu płyt, sklejek i zapalek. Z czasem Zakłady Remontowo - Montażowe usamodzielniały się, tworząc drugi co do wielkości zakład w Koniecpolu.

Na przełomie lat 1954/55 na terenie Koniecpola zostaje otwarte przedsiębiorstwo zajmujące się produkcją opartą na bazie neolitu. W latach następnych zakład w Koniecpolu pod nazwą Zakłady Chemiczne INCO "Veritas" zaczął się rozbudowywać i ulepszać technologię produkcji. Zakłady Chemiczne do dnia dzisiejszego produkują opakowania z tworzyw sztucznych do konfekcjonowania wyrobów chemii gospodarczej i kosmetyków, regranulaty tworzyw sztucznych oraz nadruki na opakowania. W chwili obecnej Koniecpol jest rozwijającym się ośrodkiem przemysłowym. Miasto ma podstawowe instytucje oświatowe i socjalne (dwie szkoły podstawowe i cztery średnie), Koniecpol jest również siedzibą władz miejskich, mieszczą się tu liczne instytucje (ZUS, KRUS, PKO, PZU, BS) oraz urzędy (UMiG, Powiatowy Urząd Pracy - Filia w Koniecpolu, Placówka Zamiejscowa Starostwa Powiatowego).